

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

การส่งเสริมการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ในตำบลกำแพงเขา อำเภอมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

Extension of Mangosteen Production According to Good Agricultural Practices for Farmers in
Kampangsa Sub-district, Mueang Nakhon Si Thammarat District, Nakhon Si Thammarat Provinceจิราวรรณ คงจันทร์ (Jirawan Kongjan)¹ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalemsak Toomhirun)² จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทั่วไป เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร (2) แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (3) การปฏิบัติการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (4) การได้รับความรู้และความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ประชากรที่ศึกษาคือ เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2562 จำนวน 1,256 ราย สุ่มอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ ที่ความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง 175 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรร้อยละ 50.3 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 48.49 ปี พื้นที่ปลูกมังคุดเฉลี่ย 3.50 ไร่ ประสบการณ์การปลูกมังคุดเฉลี่ย 15.95 ปี ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 88.6 (2) แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง (3) เกษตรกรมีการปฏิบัติการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในระดับมาก 4 ด้าน (4) เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความรู้มากที่สุด คือ การผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ต้องการส่งเสริมการเรียนรู้จาก การฝึกปฏิบัติ การทัศนศึกษา และการสาธิต

คำสำคัญ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช jirapui27@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the general condition, socio-economic conditions of farmers, (2) sources of information on mangosteen production according to good agricultural practices, (3) mangosteen production practices according to good agricultural practices. (4) Acquiring knowledge and needs of forms and methods for promoting mangosteen production in accordance with good agricultural practices The study population was A total of 1,256 mangosteen farmers registered with the Department of Agricultural Extension in 2019 were randomized using Taro Yamane's calculation formula with an error of 0.07. The samples were 175 people. Data were collected using an interview form. Data were analyzed by statistical software package. The statistics used were frequency, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation. and content analysis. The results showed that (1) 50.3% of farmers were male, average age 48.49 years, average mangosteen planting area 3.50 rai, average mangosteen cultivation experience 15.95 years old, not certified 88.6% of good agricultural practices (2) Resources for information on mangosteen production according to good agricultural practice. at a moderate level. (3) Farmers had mangosteen production practices in accordance with good agricultural practices at a high level in 4 aspects. (4) Most farmers needed knowledge the most. Mangosteen production according to good agricultural practices want to promote learning from Practical exercises, excursions and demonstrations

Keywords: Good agricultural practice

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

ปี 2562 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกมังคุดรวมทั้งประเทศ 448,393 ไร่ พื้นที่ให้ผลผลิต 425,761 ไร่ ผลผลิตรวม 352,191 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 827 กิโลกรัม/ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) พื้นที่ปลูกมังคุดส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกและภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ปลูกมังคุด 94,577 ไร่ คิดเป็น 21.09% ของประเทศ พื้นที่ให้ผลผลิต 87,184 ไร่ ผลผลิตรวม 51,375 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 589 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเกษตรกรปลูกมังคุด จำนวน 4,097 ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูก 13,904.95 ไร่ มีเนื้อที่ให้ผลผลิต 13,806.79 ไร่ และตำบลกำแพงเขาเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช มีเกษตรกรปลูกมังคุด จำนวน 1,256 ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูก 5,059.97 ไร่ มีเนื้อที่ให้ผลผลิต 5,043.13 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) ซึ่งประสบปัญหาด้านการผลิตมังคุด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วเบื้องต้น อีกทั้ง บางฤดูกาลการผลิตผู้ประกอบการ หรือโรงคัดบรรจุ (ล้าง) ได้ย้ายฐานการผลิตมังคุด เพื่อการส่งออกเข้ามาตั้งในพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้จังหวัดนครศรีธรรมราชกลายเป็นศูนย์กลางการรวบรวมผลผลิตมังคุดที่มีมังคุดจากจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาปะปนด้วย

มังคุด เป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ มีรสชาติหวานเย็น หอมอร่อย จากการทดสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่าชนชาติใดก็ตามที่ได้ลองชิมรสชาติของมังคุดแล้วจะต้องกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าชอบมาก จนมีผู้ขนานนามให้เป็น “ราชินีแห่งไม้ผล” ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกมังคุดมากที่สุดของโลก สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเจ้าของสวน และนำเม็ดเงินเข้าประเทศไทยในแต่ละปีจำนวนมหาศาล ซึ่งปี 2562 มีสถิติการส่งออกมังคุดสดปริมาณรวม 246,232 ตัน คิดเป็นมูลค่า 10,041 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) ตลาดส่งออกมังคุดที่สำคัญของประเทศไทย คือ ประเทศจีน ประเทศเวียดนาม และประเทศฮ่องกง

แม้ตลาดต่างประเทศจะมีความต้องการมังคุดจำนวนมาก แต่ภาคการผลิตมังคุดของไทยยังไม่สามารถผลิตมังคุดที่มีคุณภาพในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของตลาดได้ เนื่องจากมังคุดเป็นผลไม้ตามฤดูกาล ปริมาณผลผลิตขึ้นอยู่กับสภาพอากาศที่แปรปรวน คุณภาพผลผลิต รวมทั้งการจัดการสวน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อมังคุดคุณภาพในสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ผลมีขนาดเล็ก น้อยกว่า 7 กรัมต่อผล เหมาะสำหรับบริโภคภายในประเทศ เพราะมีเมล็ดน้อย ผิวของผลแตก มียางไหลทั้งภายนอกและภายในผล เป็นเนื้อแก้ว มีอาการเน่าภายในผลช้า เปลือกแข็ง และภายในเน่าเสีย มังคุดผิวลายจากการทำลายของเพลี้ยไฟ ฯลฯ อีกทั้ง ไม้ผลของประเทศไทยนับวันยิ่งประสบปัญหาสภาวะการแข่งขันที่มีข้อกำหนดเงื่อนไข การกีดกันทางการค้าที่เข้มงวดและผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าที่มีมาตรฐานที่สูงขึ้น โดยพบว่าปี 2561 จีนเข้มงวดและจริงจังกับมาตรฐานการส่งออกผลไม้สดของไทย ถึงกับให้ไทยเข้มงวดในการออกใบสุขอนามัยพืช เนื่องจากตรวจพบแมลงศัตรูพืช (เพลี้ยแป้ง เพลี้ยหอย หนอนเจาะเมล็ด) และปริมาณยาต่างๆ ที่เกินมาตรฐาน ซึ่งจีนเตือนมาเป็นระยะๆ กว่า 1,000 ครั้ง ดังนั้นเกษตรกรต้องมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร (Good Agricultural Practice) และโรงคัดบรรจุต้องมีมาตรฐานโรงคัดบรรจุ (Good Manufacturing Practice) GMP เพื่อการควบคุมคุณภาพ และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ รวมทั้งปัญหาราคาตกต่ำในช่วงฤดูกาลผลิตเนื่องจากมีผลไม้หลายชนิดออกกระจุกตัวในช่วงเวลาเดียวกัน ปัญหาราคาปัจจัย การผลิตแรงงานและค่าขนส่งที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อกำหนดการซื้อขายผลไม้ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองในการขายผลผลิต นอกจากนี้เกษตรกรที่ขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพไม้ผลก็จะประสบปัญหาคุณภาพผลผลิตต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อการขาดทุน ขาดความสามารถในการแข่งขัน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

กับต่างประเทศ ประกอบกับการนำเข้าผลไม้จากต่างประเทศที่มีมากขึ้นและแย่งส่วนแบ่งตลาดผลไม้ไทย จึงจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อพัฒนาการผลิตให้มีปริมาณผลผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐานการส่งออกเพิ่มขึ้นจะทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพ มีความสามารถในการแข่งขันและมีคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา การส่งเสริมการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในตำบลกำแพงเขา อำเภอมะนัง นครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนส่งเสริมการเกษตรที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการยอมรับการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้แก่เกษตรกร สร้างศักยภาพด้านการผลิตของเกษตรกรไทยให้สามารถผลิตสินค้าที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน มีคุณภาพ ปลอดภัยต่อผู้บริโภค นั่นคือหนทางที่จะสร้างความเหนือกว่าทางด้านการตลาดในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาการได้รับความรู้และความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดในตำบลกำแพงเขา อำเภอมะนัง นครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรในปี 2562 จำนวน 1,256 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง 175 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ (1) สภาพทั่วไป เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร (2) แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (3) การปฏิบัติการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (4) การได้รับความรู้และความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตมังคุด ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไป เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 48.49 ปี เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีขนาดพื้นที่ปลูกมังคุดเฉลี่ย 3.50 ไร่ เป็นเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรทั้งหมด มีประสบการณ์ในการปลูกมังคุดเฉลี่ย 15.95 ปี ส่วนใหญ่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.37 คน มีการใช้แรงงานเกษตรที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 1.70 คน มีการจ้างแรงงานในกระบวนการผลิตมังคุด ร้อยละ 50.3 ส่วนใหญ่เป็นการจ้างแรงงานแบบชั่วคราว โดยมีค่าจ้างเฉลี่ย 5,197.14 บาท/ปี เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตมังคุดทั้งปี เฉลี่ย 1.55 ตัน/ปี ส่วนใหญ่เป็นผลผลิตมังคุด

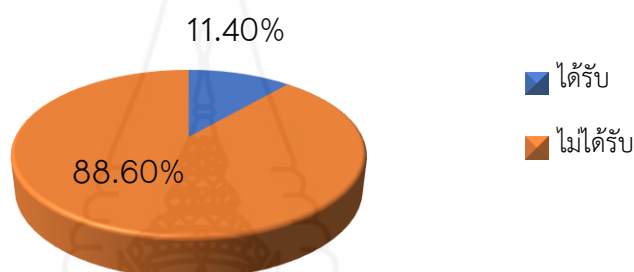

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ในฤดูกาล มีต้นทุนการผลิตมังคุดทั้งปี เฉลี่ย 10,338.28 บาท/ปี รายได้จากการผลิตมังคุดทั้งปี เฉลี่ย 36,935.14 บาท/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีการคัดเกรดผลผลิตก่อนจำหน่าย มากกว่าครึ่งมีการจำหน่ายผลผลิตมังคุดโดยนำไปขายเอง ณ จุดรับซื้อ หรือล้ง

ตารางที่ 1 แสดงการได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2. แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า แหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกษตรกรได้รับ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารมวลชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรได้รับแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านสื่อบุคคล จากผู้นำชุมชน/ผู้ปกครองท้องถิ่นที่อยู่ในระดับมาก ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งเอกสารของหน่วยงานราชการ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ และเอกสารของบริษัทเอกชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสื่อสารมวลชน จากโทรทัศน์ อยู่ในระดับมาก หอกระจายข่าววิทยุกระจายเสียง อินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับปานกลาง และด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งการฝึกอบรม การสาธิต และคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ อยู่ในระดับปานกลาง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 แสดงสรุปภาพรวมแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. สื่อบุคคล (คำพูด)	3.14	ปานกลาง
- ผู้นำชุมชน/ผู้ประกอบการท้องถิ่น	3.42	มาก
- เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	3.23	ปานกลาง
- เพื่อนบ้าน	3.18	ปานกลาง
- เจ้าหน้าที่ อบต.	3.15	ปานกลาง
- เจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน	3.02	ปานกลาง
- พ่อค้า	2.82	ปานกลาง
2. สื่อสิ่งพิมพ์	2.83	ปานกลาง
- เอกสารของหน่วยงานราชการ	3.10	ปานกลาง
- แผ่นพับ	2.89	ปานกลาง
- หนังสือพิมพ์	2.85	ปานกลาง
- เอกสารของบริษัทเอกชน	2.72	ปานกลาง
- วารสาร	2.59	น้อย
3. สื่อสารมวลชน	3.21	ปานกลาง
- โทรทัศน์	3.48	มาก
- หอกระจายข่าว	3.30	ปานกลาง
- วิทยุกระจายเสียง	3.07	ปานกลาง
- อินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์	2.98	ปานกลาง
4. สื่อกิจกรรม	2.71	ปานกลาง
- การฝึกอบรม	3.19	ปานกลาง
- การสาธิต	2.78	ปานกลาง
- คลินิกเกษตรเคลื่อนที่	2.72	ปานกลาง
- นิทรรศการ	2.50	น้อย
- งานแถลงข่าว	2.38	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.97	ปานกลาง

3. การปฏิบัติการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรที่ศึกษา พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มาก 4 ประเด็นหลัก คือ การเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิตในฟาร์มการเก็บเกี่ยว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวในสวน การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ ส่วนประเด็นการบันทึกข้อมูล ผลผลิตผิวสวยปลอดจากศัตรูพืช และด้านแหล่งน้ำ อยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดดังนี้

- 1) ด้านแหล่งน้ำ เกษตรกรมีการใช้น้ำที่สะอาดในกระบวนการผลิตในระดับปานกลาง
- 2) ด้านพื้นที่ปลูก เกษตรกรมีการจัดทำข้อมูลประจำแปลง เช่น ชื่อเจ้าของแปลง ผู้ดูแลแปลง อยู่ในระดับปานกลาง มีการปฏิบัติน้อย 2 ประเด็น คือ จัดทำประวัติการใช้ที่ดินย้อนหลังอย่างน้อย 3 ปี
- 3) ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากถึง 6 ประเด็น คือ หลังจากพ่นสารเคมีให้อาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันที, หยุดใช้สารเคมีก่อนทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตตามที่ระบุไว้ในฉลากกำกับ, การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชแต่ละชนิดให้อ่านฉลากก่อนใช้สารเคมีทุกครั้ง, ศึกษาชนิดโรคและแมลงศัตรูพืชกับอัตราการใช้สารเคมีก่อนใช้ทุกครั้ง, ปิดฝาภาชนะบรรจุสารเคมีให้สนิทหลังเลิกใช้และเก็บในสถานที่ปลอดภัยทุกครั้ง, ฉีดพ่นสารเคมีในช่วงเช้าหรือเย็นขณะลมสงบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ ใช้สารเคมีที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย และใช้สารเคมีตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร หรือคำแนะนำตามฉลาก ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร
- 4) ด้านการเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิตในฟาร์ม เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ประเด็นขนย้ายด้วยความระมัดระวังมิให้มุ้งคุดเกิดรอยฉ้ำ อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ สถานที่เก็บรักษาผลผลิตมีความสะอาดอากาศถ่ายเทได้ดี อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายมีความสะอาดปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค
- 5) ด้านการบันทึกข้อมูล เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ มีการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตถุอันตรายและมีการบันทึกข้อมูลการสำรวจศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด การปฏิบัติในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การบันทึกแหล่งที่มาของปัจจัยการผลิตและมีการบันทึกการจัดการที่ได้คุณภาพ
- 6) ด้านผลิตผลผิวสวยปลอดจากศัตรูพืช เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น คือ การสำรวจการเข้าทำลายของ เพลี้ยไฟ เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่ให้เกินค่าที่กำหนด (ยอดถูกทำลายเกิน 1 ตัว/ยอด, ดอกถูกทำลายเกิน 1 ตัว/4 ดอก, ผลถูกทำลายเกิน 1 ตัว/4 ผล) มีการสำรวจการเข้าทำลายของหนอนชอนใบ เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่ให้เกินค่าที่กำหนด (ใบถูกทำลายเกิน 10%), มีการสำรวจการเข้าทำลายของ หนอนกินใบ เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่ให้เกินค่าที่กำหนด (ใบถูกทำลายเกิน 20%), มีการสำรวจการเข้าทำลายของเพลี้ยแป้ง เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่ให้เกินค่าที่กำหนด (ผลถูกทำลายเกิน 10%), มีการสำรวจการเข้าทำลายของมด เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่ให้เกินค่าที่กำหนด
- 7) ด้านการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกประเด็น ตั้งแต่การเตรียมต้นก่อนการออกดอก การเตรียมต้นหลังการเก็บเกี่ยว และการจัดการต้นระยะออกดอกถึงก่อนเก็บเกี่ยว
- 8) ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวในสวน เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกประเด็น ทั้งการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวด้วยความระมัดระวัง การคัดแยกผลที่คาดว่าจะมีอาหารเนื้อแก้ว/ยางไหล ผลที่มีตำหนิและผลที่มีการปนเปื้อนของศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวเก็บเกี่ยวผลในระยที่ถูกต้อง ไม่เก็บผลอ่อน ผลร่วง มังคุดน้ำหนักไม่น้อยกว่า 70 กรัม/ผล

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3 แสดงการปฏิบัติการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การปฏิบัติการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. แหล่งน้ำ	3.02	ปานกลาง
2. พื้นที่ปลูก	2.44	น้อย
3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร	3.62	มาก
4. การเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิตในฟาร์ม	4.04	มาก
5. การบันทึกข้อมูล	3.31	ปานกลาง
6. ผลิตผลผิวสวยปลอดจากศัตรูพืช	3.12	ปานกลาง
7. การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ	3.54	มาก
8. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวในสวน	3.90	มาก

4. การได้รับความรู้ความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า
- 1) การได้รับความรู้ของเกษตรกร เกษตรกรมากกว่าครึ่งได้รับความรู้ทุกประเด็น ทั้งเรื่องการจัดการโรคแมลงศัตรูมังคุด เรื่องการผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เรื่องการผลิตมังคุด และเรื่องการผลิตมังคุดนอกฤดู
 - 2) ระดับความรู้ที่ต้องการของเกษตรกร ประเด็นที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความรู้มากที่สุด คือ การผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนประเด็นที่ต้องการความรู้ในระดับปานกลางคือ เรื่อง การผลิตมังคุด และเรื่องการผลิตมังคุดนอกฤดู
 - 3) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในภาพรวมระดับมาก คือ การฝึกปฏิบัติ การทัศนศึกษา และการสาธิต ส่วนวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ต้องการในระดับปานกลาง คือ การบรรยาย
 - 4) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบบรรยาย เกษตรกรส่วนมากต้องการวิธีส่งเสริมการเรียนรู้แบบบรรยายในระดับปานกลางทุกประเด็น ทั้งการผลิตมังคุดนอกฤดู การจัดการโรคแมลงศัตรูมังคุด การผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และการผลิตมังคุด
 - 5) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบสาธิต เกษตรกรส่วนมากต้องการวิธีส่งเสริมการเรียนรู้แบบสาธิตระดับมากทุกประเด็น ทั้งการผลิตมังคุด การผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การจัดการโรคแมลงศัตรูมังคุด และการผลิตมังคุดนอกฤดู
 - 6) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติ เกษตรกรส่วนมากต้องการวิธีส่งเสริมการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติระดับมากทุกประเด็น ทั้งการผลิตมังคุดนอกฤดูการผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การจัดการโรคแมลงศัตรูมังคุด และการผลิตมังคุด
 - 7) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบทัศนศึกษา เกษตรกรส่วนมากต้องการวิธีส่งเสริมการเรียนรู้แบบทัศนศึกษาระดับมากทุกประเด็น ทั้งการผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การผลิตมังคุด การผลิตมังคุดนอกฤดู และการจัดการโรคแมลงศัตรูมังคุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ภาพที่ 1 แสดงดัชนีระยะการเก็บเกี่ยวมังคุด

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร 2563

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา เรื่อง การส่งเสริมการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมของเกษตรกรในตำบลกำแพงเขา อำเภอมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. สภาพทั่วไป เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

1.1 เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 48.49 ปี เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภา สามประดิษฐ์ (2563) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการผลิตมังคุดคุณภาพตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.4 มีอายุเฉลี่ย 55.58 ปี ระดับการศึกษาของเกษตรกร ร้อยละ 33.9 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกมังคุดเฉลี่ย 15.95 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ ชูชัย (2563) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมังคุด อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประสบการณ์ในการปลูกมังคุดเฉลี่ย 18.72 ปี มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.37 คน มีการใช้แรงงานเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 1.7 คน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศรินทร์ จันทรแก้ว (2563) ศึกษาเรื่องศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตมังคุดคุณภาพ ในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน จำนวนแรงงานจ้างเฉลี่ย 1 คน จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกมังคุดของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในแต่ละอำเภอแม้จะมีบริบทของพื้นที่แตกต่างกันแต่ก็ยังมีสภาพพื้นฐานต่างๆ ที่ใกล้เคียงกัน และยังคงใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักในการผลิตมังคุดคุณภาพ เนื่องจากส่วนใหญ่เกษตรกรมีสภาพสวนเป็นมังคุดสวนผสม เพศ อายุ และประสบการณ์ ของเกษตรกรมีผลต่อการได้รับความรู้ความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบการฝึกปฏิบัติ การทำศนศึกษา และการสาธิต ในระดับมาก และเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความรู้ในการผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากที่สุด สอดคล้องกับจากงานวิจัยของ บัณฑิต หนองบัว (2560) ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพการผลิตมังคุดเพื่อการส่งออกในอุบลราชธานี พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปลูกมั่งคุด เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาศักยภาพ การส่งออกมั่งคุด เพื่อการส่งออกของเกษตรกร

1.2 เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ซึ่งในอนาคตจะกลายเป็นปัญหาสำคัญในสภาวะการแข่งขันที่มีข้อกำหนดเงื่อนไข การกีดกันทางการค้าที่เข้มงวดและผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าที่มีมาตรฐานที่สูงขึ้น โดยพบว่าปี 2561 จีนเข้มงวดและจริงจังกับมาตรฐานการส่งออกผลไม้สดของไทย ถึงกับให้ไทยเข้มงวดในการออกใบสุขอนามัยพืช เนื่องจากตรวจพบแมลงศัตรูพืช (เพลี้ยแป้ง เพลี้ยหอย หนอนเจาะเมล็ด) และปริมาณยาต่างๆ ที่เกินมาตรฐาน ซึ่งจีนเตือนมาเป็นระยะๆ กว่า 1,000 ครั้ง (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2562) ดังนั้นเกษตรกรต้องมี GAP (Good Agricultural Practice) และโรงคัดบรรจุต้องมีมาตรฐาน GMP (Good Manufacturing Practice) เพื่อการควบคุมคุณภาพ และการตรวจสอบย้อนกลับผลไม้ไทยที่ส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ ดังนั้นเกษตรกรไทยควรตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการได้รับรองมาตรฐานดังกล่าวอย่างจริงจัง

2. แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมั่งคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมั่งคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารมวลชน และสื่อกิจกรรม ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านสื่อบุคคลได้รับจากผู้นำชุมชน/ผู้ประกอบการท้องถิ่นที่อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชน/ผู้ประกอบการท้องถิ่น มีบทบาทและสามารถเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนต่างๆ ไปสู่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี ถือเป็นช่องทางหนึ่งที่จะสามารถส่งข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมั่งคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ให้แก่เกษตรกรได้อย่างทั่วถึงและใกล้ชิด ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งเอกสารของหน่วยงานราชการ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ และเอกสารของบริษัทเอกชน อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าจำเป็นต้องมีการพัฒนาสื่อดังกล่าวให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น แผ่นพับควรมีสีสันโดดเด่น ขวนอ่าน มีตัวอักษรน้อยลง เน้นภาพกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ มากขึ้น ด้านสื่อสารมวลชน โทรทัศน์ อยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากกลุ่มบุคคลเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 48.49 ปี ซึ่งสอดคล้องกับสุภารัตน์ ชูชัย (2563) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในภาพรวมระดับมาก คือ โทรทัศน์ โดยเกษตรกรส่วนมากต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมากทุกประเด็น คือ การผลิตมั่งคุด การแปรรูปมั่งคุด การจัดการโรคแมลงศัตรูมั่งคุด การผลิตมั่งคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และการผลิตมั่งคุดนอกฤดูกาล ด้านสื่อกิจกรรม ทั้งการฝึกอบรม การสาธิต และคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าสื่อกิจกรรมเหล่านี้เป็นช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมั่งคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรได้ และส่วนใหญ่จะมีอยู่ในแผนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทั้งในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด

3. การปฏิบัติการผลิตมั่งคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ปลูกมั่งคุด เกษตรกรมีการปฏิบัติการผลิตมั่งคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มาก 4 ประเด็นหลัก คือ การเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิตในฟาร์ม การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวในสวน การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร และการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ ส่วนประเด็นการบันทึกข้อมูล ผลผลิตผลผลิตพลอยได้จากศัตรูพืช และด้านแหล่งน้ำ อยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

1) ด้านแหล่งน้ำ เกษตรกรมีการใช้น้ำที่สะอาดในกระบวนการผลิตในระดับปานกลาง และมีส่วนน้อยที่เก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์ในระยะเริ่มการผลิต แสดงให้เห็นว่าควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเก็บตัวอย่างน้ำใช้เพื่อการเกษตรไปวิเคราะห์ในระยะเริ่มการผลิตให้มากยิ่งขึ้น เช่น ความเป็นกรด-ด่าง ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิดแตกต่างกันไป

2) ด้านพื้นที่ปลูก เกษตรกรมีการจัดทำข้อมูลประจำแปลง เช่น ชื่อเจ้าของแปลง ผู้ดูแลแปลง อยู่ในระดับปานกลาง ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการบันทึกอย่างจริงจังและมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะจะมีผลต่อเนื่องไปถึงการขอรับมาตรฐานต่าง ๆ ในอนาคต มีการปฏิบัติน้อย 2 ประเด็น คือ จัดทำประวัติการใช้ที่ดินย้อนหลังอย่างน้อย 3 ปี และเก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์ในระยะเริ่มการผลิต ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการบันทึกอย่างจริงจังและมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะผลวิเคราะห์ดินเป็นปัจจัยที่ชี้บ่งถึงกำลังการผลิตของดินที่มีผลต่อการตัดสินใจ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการเพาะปลูกพืช การเลือกชนิดและพันธุ์พืช อัตราและชนิดของปุ๋ยเคมี ตลอดจน การจัดการดินด้านอื่นๆ ร่วมด้วย เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเหมาะสมกับศักยภาพของดินอย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อเป็นการลดต้นทุน ในการซื้อสารเคมี และวัสดุปรับปรุงดินต่างๆ ซึ่งจะทำให้ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตได้ (กรมพัฒนาที่ดิน) และถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการปลูกพืชทุกชนิด โดยใช้หลักวิชาการด้านการเกษตรรวมกับภูมิปัญญาและความสามารถของตัวเกษตรกรเอง

3) ด้านการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากถึง 6 ประเด็น คือ หลังจากพ่นสารเคมีได้อาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันที, หยุดใช้สารเคมีฉีดพ่นก่อนทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตตามที่ระบุไว้ในฉลากกำกับ, การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูแต่ละชนิด อ่านฉลากก่อนใช้สารเคมีทุกครั้ง, ศึกษาชนิดโรคและแมลงศัตรูพืชกับอัตราการใช้สารเคมีก่อนใช้ทุกครั้ง, ปิดฝาภาชนะบรรจุสารเคมีให้สนิทหลังเลิกใช้ และเก็บในสถานที่ปลอดภัยทุกครั้ง, ฉีดพ่นสารเคมีในช่วงเช้าและเย็นขณะลมสงบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ ใช้สารเคมีที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย และใช้สารเคมีตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร หรือคำแนะนำตามฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับสุภารัตน์ ชูชัย (2563) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร เกษตรกรทั้งหมดใช้วัตถุดิบทราย ตามคำแนะนำหรืออ้างอิง คำแนะนำ ของกรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ หรือตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรม วิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวด้านการใช้สารเคมีของเกษตรกร ทั้งนี้ ควรมีการส่งเสริมความรู้ หลักวิชาการ รวมถึงข้อกฎหมายและพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เกษตรกรรับรู้ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับที่มากที่สุด เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภค และเกี่ยวเนื่องถึงความปลอดภัยต่อผู้ที่อยู่ในกระบวนการผลิตเอง

4) ด้านการเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิตในฟาร์ม เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ประเด็นขนย้ายด้วยความระมัดระวัง มิให้มังคุดเกิดรอยขีด อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ สถานที่เก็บรักษาผลผลิตมีความสะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี และอุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายมีความสะอาด ปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับสุภารัตน์ ชูชัย (2563) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรทั้งหมดใช้สถานที่เก็บรักษาที่สะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดีสามารถ ป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุแปลกปลอม วัตถุดิบทราย และสัตว์พาหนะนำโรคอุปกรณ์และพาหนะ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ในการขนย้ายต้องสะอาดปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภคต้องขนย้ายผลิตผลอย่างระมัดระวัง มิให้เกิดรอยขีด

5) ด้านการบันทึกข้อมูล เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วัตถุดิบอันตราย, มีการบันทึกข้อมูลการสำรวจศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ มีการบันทึกแหล่งที่มาของปัจจัยการผลิต, มีการบันทึกการจัดการที่ได้คุณภาพ ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการบันทึกอย่างจริงจังและมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการลงพื้นที่ของผู้วิจัย พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่จะขอรับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืชอาหารกับกรมวิชาการเกษตรส่วนใหญ่ยังมีข้อบกพร่องหรือข้อควรแนะนำเพิ่มเติมมากที่สุด นั่นคือ การบันทึกข้อมูลซึ่งจะมีผลต่อการตรวจสอบย้อนกลับ “การตรวจสอบย้อนกลับ คือ ความสามารถในการสอบและติดตาม แหล่งที่มาของวัตถุดิบ บรรจุภัณฑ์ หรือส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำหรับหาบริโภคน หรือใช้ในทุกระดับขั้นตอนตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน”

6) ด้านผลิตผลผิวสวยปลอดจากศัตรูพืช เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยมีการสำรวจการเข้าทำลายของ เพลี้ยไฟ หนอนขน หนอนกิน เพลี้ยแป้ง เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่ให้เกินค่าที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจศัตรูแมลง และการป้องกันกำจัด ในข้อกำหนด เกณฑ์ที่กำหนด และวิธีการตรวจประเมินระบบการผลิตแมลงของระบบการผลิตมังคุดระดับเกษตรกร กรมวิชาการเกษตร (2550) ทั้งนี้ ในอนาคตภาครัฐควรหาวิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ที่ผลิตจากสารชีวภัณฑ์ หรือการใช้แมลงศัตรูธรรมชาติอย่างเร่งด่วน และต่อเนื่อง

7) ด้านการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ เกษตรกรมีการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งการเตรียมต้นก่อนการออกดอก การเตรียมต้นหลังการเก็บเกี่ยว และการจัดการต้นระยะออกดอกถึงก่อนเก็บเกี่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2551) ในการเตรียมความพร้อมของต้นหลังเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อการออกดอกในปีถัดไป และส่งผลกระทบต่อผลผลิตมังคุดในแต่ละปี

8) ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวในสวน เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกประเด็น ทั้งการเก็บเกี่ยว : เก็บเกี่ยวด้วยความระมัดระวัง การคัดแยกผลที่คาดว่าจะมีอาการเน่าแ้ว/ ยางไหล ผลที่มีตำหนิและผลที่มีการปนเปื้อนของศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว : เก็บเกี่ยวระยะผลที่ถูกต้อง ไม่เก็บผลอ่อน ผลร่วง มังคุดน้ำหนักไม่น้อยกว่า 70 กรัม/ผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณชัย ตรีไวย (2563) ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการผลิตมังคุดคุณภาพในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมสำหรับมังคุด (GAP) 6 ประเด็นจาก 8 ประเด็น รวมทั้งเก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะที่เหมาะสมตามเกณฑ์ในแผนควบคุมการผลิต มีการเก็บผลผลิตถูกเวลา ถูกวิธี การเก็บรักษา และขนย้ายผลผลิตภายในแปลงด้วยความระมัดระวัง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลภา สามประดิษฐ์ (2563) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการผลิตมังคุดคุณภาพตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติ ในระดับมาก 9 ประเด็น การขนย้ายผลผลิตภายในแปลงด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการกระแทกกระเทือนจนผลผลิตเกิดความเสียหาย การเก็บเกี่ยวมังคุดในระยะสายเล็ดที่เหมาะสมต่อการส่งออก การคัดแยกผลผลิตที่ดีอยู่คุณภาพออกจากผลผลิตที่มีคุณภาพดี และการคัดแยกผลผลิตที่อ่อนเกินไป ยังไม่สามารถบริโภคได้และผลผลิตที่เสียหายระหว่างการเก็บเกี่ยวออกจากผลผลิตที่มีคุณภาพ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ตระหนักและทราบดีว่าผลผลิตที่จะจำหน่ายให้ได้ราคาสูง จะต้องเป็นผลผลิตคุณภาพที่ผ่านกระบวนการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง ฤดูกาล ตรงตามที่ต้องการ

4. การได้รับความรู้และความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1) ระดับความรู้ที่ต้องการของเกษตรกร ประเด็นที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความรู้มากที่สุด คือ การผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ สุภารัตน์ ชูชัย (2563) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าระดับความรู้ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการมากที่สุด คือ การผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและการผลิตมังคุดนอกฤดู

2) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบบรรยาย เกษตรกรส่วนมากต้องการวิธีส่งเสริมการเรียนรู้แบบบรรยายในระดับปานกลางทุกประเด็น ทั้งการผลิตมังคุดนอกฤดู การจัดการโรคแมลงศัตรูมังคุด การผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และการผลิตมังคุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับ สุภารัตน์ ชูชัย (2563) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในภาพรวมระดับมากที่สุด คือ แบบบรรยาย เนื่องจากเกษตรกรต้องการความรู้ทางด้านวิชาการเป็นพื้นฐานก่อน สามารถใช้การสื่อสารแบบสองทางถามตอบกับเจ้าหน้าที่ได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความรู้มากที่สุด ในการผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และมีส่วนใหญ่เกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจำนวน 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP พืชมังคุด) ซึ่งในอนาคตจะกลายเป็นปัญหาสำคัญในสภาวะการแข่งขันที่มีข้อกำหนดเงื่อนไข การกีดกันทางการค้า ที่เข้มงวดและผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าที่มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญของการได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP พืชมังคุด) สิ่งที่สำคัญที่สุดจะต้องให้เกษตรกรเห็นความสำคัญที่มีต่อตัวเกษตรกรเอง ซึ่งถ้าเริ่มจากการปฏิบัติที่มีการจัดการสวนให้ถูกสุขลักษณะตั้งแต่แปลงผลิต เกษตรกรจะได้ประโยชน์ทันทีจากความปลอดภัยภายในแปลง ทั้งความปลอดภัยของบุคลากร ความปลอดภัยในสิ่งแวดล้อม และผลผลิตที่มีคุณภาพส่งผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP พืชมังคุด)

2) จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากด้านสื่อบุคคล คือ ผู้นำชุมชน/ผู้ปกครองท้องที่ท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้นำชุมชน/ผู้ปกครองท้องที่ท้องถิ่น จึงควรเข้ามามีบทบาทและช่วยในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนต่างๆ ไปสู่เกษตรกร ให้มากที่สุด

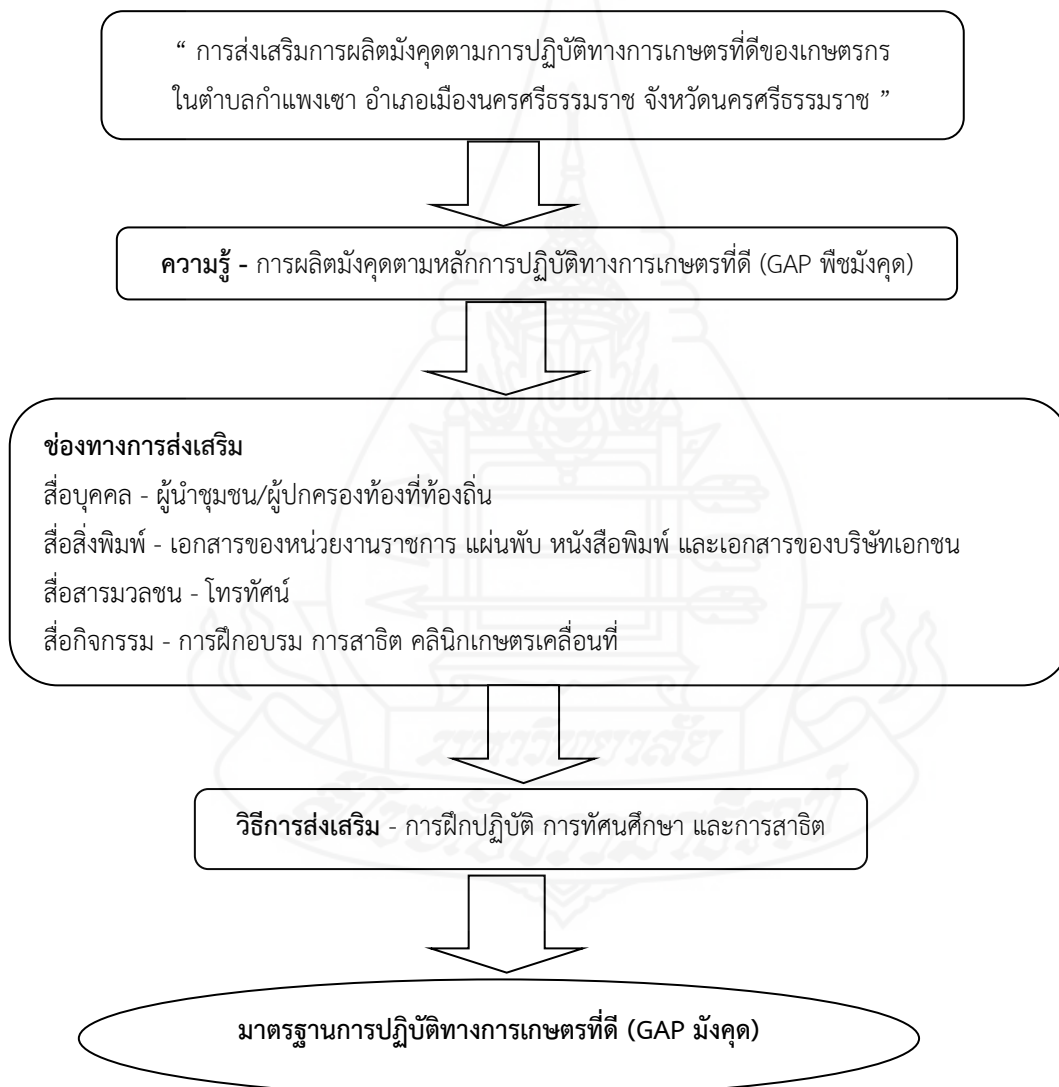
3) จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติตามการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มากใน 4 ประเด็นหลัก คือ การเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิตในฟาร์ม การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวในสวน การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ แต่มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

พืชอาหาร ซึ่งเป็นมาตรฐานสินค้าเกษตรมีข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีถึง 8 ข้อ และพบว่าประเด็นที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความรู้มากที่สุด คือ การผลิตมังคุดตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ดังนั้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องยังต้องให้ความรู้ความเข้าใจในหลักวิชาการ รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจและอำนวยความสะดวกให้กับเกษตรกรได้เข้าถึงกระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP พืชมังคุด) อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตของเกษตรกรไทยให้สามารถผลิตสินค้าที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน มีคุณภาพ ปลอดภัย ทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพ มีความสามารถในการแข่งขันและมีคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนยิ่งขึ้นในอนาคต

ภาพที่ 2 แสดงสรุปการส่งเสริมผลการศึกษา การผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในตำบลกำแพงเขา
อำเภอมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างด้านราคาผลผลิตมังคุดระหว่างมังคุดที่ผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและการผลิตมังคุดทั่วไป ว่าในแต่ละฤดูกาลเกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ราคาแตกต่างกันอย่างไร ทั้งในพื้นที่อำเภอต่างๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช และพื้นที่อื่นๆ ภายในประเทศ เพื่อให้เกษตรกรได้เห็นถึงความแตกต่างที่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจสำคัญในการปรับเปลี่ยนเกษตรกรให้หันมาผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2) ควรมีการศึกษากระบวนการในการขอรับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP มังคุด) ของเกษตรกรในพื้นที่ต่างๆ เพื่อจะได้ทราบถึงความเห็นของเกษตรกรในส่วนที่ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างจริงจัง และสาเหตุที่เกษตรกรไม่เข้าสู่ระบบมาตรฐานดังกล่าว

3) ควรมีการศึกษากระบวนการและเส้นทางการใช้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของพืชมังคุดในการซื้อขายผลผลิต ตั้งแต่ต้นทางจากเกษตรกรผู้ผลิต ผู้รับซื้อ พ่อค้าคนกลาง ผู้รวบรวมผลผลิตหรือส่ง ไปจนถึงปลายทางของตลาดส่งออก และผู้ซื้อผลผลิตคนสุดท้ายในต่างประเทศ เพื่อให้เกษตรกรได้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสำคัญของการผลิตมังคุดตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพที่สามารถผลิตผลผลิตที่มีความปลอดภัย ต่อตนเอง สิ่งแวดล้อม และผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. (2550). *ระบบการจัดการคุณภาพ : GAP พืช มังคุด*. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2551). *คู่มือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร : มังคุด*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). *การจัดชั้นคุณภาพผลไม้ ทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง ลำไย และลิ้นจี่*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด อีเลฟเว่น สตาร์ อินเทอร์เน็ต
- กลุ่มวิทยบริการ. *สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน*. กรมพัฒนาที่ดิน. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2563, จาก http://laddmordin.ladd.go.th/web/data/Tank_Analysis/Knowledge_1.pdf.
- เกสรินทร์ จันท์แก้ว. (2563). *ศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตมังคุดคุณภาพในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2562). *Food Intelligence Center*. สถาบันอาหาร. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.prachachat /economy/new-288639>.
- วัลลภา สามประดิษฐ์. (2563). *การพัฒนาการผลิตมังคุดคุณภาพตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุภารัตน์ ชูชัย. (2563). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรอำเภอนาทม จังหวัดน่าน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). *สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้าปี 2562*. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563, จาก

<http://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/ebook/2563/commodity2562.pdf>.

อรุณชัย ตรีไวย. (2563). *การส่งเสริมการผลิตมังคุดคุณภาพ ในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*
(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

